

Demény Piroska

Gyakorlatközelben a kompetencia alapú oktatás

A társadalomkörnyezet változásai – az információrobbanás, a globalizáció és a demokratizálódási folyamat – szükségessé tették az iskola szerepének újraértelmezését.

A mai iskola feladata már egyre inkább az, hogy a jövőben is hasznosítható tudással rendelkező diákokat képezzen. Ezért vált időszerűvé napjainkban a kompetencia alapú oktatás bevezetésének szükségessége.

A kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem Pszichológia és Neveléstudományok Karán belül működő Pedagógia és Alkalmazott Didaktikai Intézet (PADI) munkatársainak kiemelt célkitűzései közé tartozik a kompetencia alapú oktatás megalapozása, a pedagógusok módszertani kultúrájának fejlesztése, valamint az intézményes oktatási-nevelési folyamat különböző szintjei közötti élő kapcsolat biztosítása.

A szándék tárgyiasulásában jelentős szerepe van annak a kezdeményezésnek, amely *Gyakorlatközelben* címmel sorozatot indított útjára. A sorozat (melynek máig két kötete jelent meg) egyedi sajátossága, hogy kivitelezésében az elméleti megalapozás mellett hangsúlyt fektet a gyakorlati megközelítésre. Az elméleti fejezeteket a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet szakemberei dolgozták ki, a jó gyakorlatokat pedig azok az óvónők szolgáltatták, akik kipróbált módszereik leírásával megpályázták a kötetben való publikálás lehetőségét.

A *Gyakorlatközelben* sorozat első kötete *A projekt módszer óvodai alkalmazása* címen az Ábel Kiadó gondozásában jelent meg. A kötet szerzői mindhárman a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet oktatói: Barabási Tünde, a székelyudvarhelyi kihelyezett tagozat adjunktusa, Demény Piroska, a kolozsvári tagozat adjunktusa és Stark Gabriella, a szatmárnémeti kihelyezett tagozat tanársegéde. A térbeli távolság nem jelentett akadályt a nézetek egyeztetésében, a tervezésben: mind szerkezeti, mind tartalmi szempontból koherens kötet készült.

Amint a cím is jelzi, ebben a kötetben gyakorlatközelbe került a projekt módszer óvodai alkalmazása. A könyv első része a projekt módszer elméleti kereteit körvonalazza, a módszer tanulásméleti háttérét, az aktuális óvodai tantervben elfoglalt helyét, jellemzőit, alkalmazásának módszertani kérdéseit vizsgálja. A három szerző kiváló arányérzékét dicséri, hogy nem méretezték az elméletet túlságosan nagy terjedelműre annak ellenére, hogy a téma kapcsán rendelkezésre álló szakirodalom meglehetősen bőséges. A könyvek mindössze egyötöd részét jelenti az elméleti anyag. A bevezető tanulmányban Demény Piroska a projekt módszert az aktív, cselekvés általi tanulás vonatkozásában ismerteti. Információkat nyújt a módszer gyökereiről, körüljárja a projekt fogalmát, számba

veszi annak jellegzetességeit (például: komplexitás, együttműködés, képesség-fejlesztés, rugalmas időkezelés stb.). Barabási Tünde a projektmódszer alkalmazásának tanuláselméleti hátterét vázolja fel. Olyan tudnivalókat foglal össze, olyan összefüggésekre világít rá, amelyek ismeretének és megértésének hiányában szervezhető ugyan projektmódszer általi foglalkoztatás, annak hosszú távon mérhető hatékonysága viszont megkérdőjelezhető. Stark Gabriella ismerteti az óvodai tantervi változásokat, összeveti az aktuális tantervi koncepciót a projektmódszer sajátosságaival, egyenes ágú kapcsolatot teremt a tanterv által kötelezőként előírt hat integrált témakör és az azokba illeszkedő projekttemák között

A tanulmány további részei átvezetnek a gyakorlatba. Az elméleti háttértudás után az érdeklődő pedagógusok konkrét támpontokat kapnak az óvodai projektek tervezéséhez. A szerzők sorra veszik az óvodai projekt szakaszait (témaválasztás, indoklás, célok megfogalmazása, problémaeltár készítése, erőforrások számbavétele, szándéklevél, tematikus központ létesítése, projektterkép, módszerek, szervezési módok, produktumok és a projektek értékelése), és megfontolandó módszertani javaslatokkal szolgálnak mindenik szakasz optimális megvalósítására.

A kötet második nagy egységét a szerzők által meghirdetett pályázatra beérkezett 34 legsikeresebbnek ítélt, kidolgozott és kipróbált óvodai projekt képekkel illusztrált leírása képezi. A pályázati felhívásra Erdély hat megyéjéből (Kolozs, Szatmár, Hargita, Kovászna, Bihar, Maros) összesen 53 alaposan kidolgozott pályamunka érkezett. A 21. század modern technológiája lehetővé tette, hogy a kisebb települések pedagógusaihoz is eljuthasson a pályázati felhívás, s így ők is bemutathatták munkájukat. A hat megye nagyobb városaiból, illetve kisebb településeiről is – Csíkszentdomokos, Parajd, Nyáradremete, Magyarorszáat, Atya stb.) – érkeztek projektek. A projektekben sok esetben tükröződnek egyrészt a helyi (regionális) sajátosságok, másrészt az óvópedagógus és a projektben résztvevő csoportok egyénisége. Jobbnál jobb és eredetibbnél eredetibb témabeli és kivitelezésbeli ötletek villannak elő az integráló témakörönként csoportosított bemutatásokból. A legkedveltebb témák a mesehez, az őszhöz (gyümölcsökhöz) és a természetvédelemhez kapcsolódtak. Íme ízelítőként néhány a feldolgozott témák közül: „Boszorkányok”, „Fűben-fában orvosság”, „A kenyér meséje”, „Gyalogolj és biciklizz”, „A láng”, „Égitestek, bolygók, csillagok”, „Bátran Tigrissel”, „Csillag csoportunk csillaga” stb.

A projektek segítenek a pályakezdő fiatal pedagógusoknak, a módszertani újítás lehetőségét kínálják a tapasztaltabb óvónőknek. A projektpedagógia sikerének titka az alapos dokumentáció összeállítása, a lényeg azonban a megvalósítás: a gyermekek által megélt élmény, a valódi tapasztalati tanulás. A projekt-munkákhoz csatolt (a kötetben megjelent) fényképek bizonyítják, hogy az erdélyi magyar óvodákban gyermekeink maradandó élményekben részesülnek.

A kiadvány terjedelmi korlátai nem tették lehetővé az összes pályamunka megjelentetését, így az értékelésre felkért szakmai bizottság 34 projektnek adott

lehetőséget a kötetben való megjelenésre. A pályamunkák az óvodai tantervben előírt hat integrált témakör szerinti csoportosításban jelennek meg. A tematikus tömbök mindegyikét megelőzi a témakör bemutatása, valamint a lehetséges projektjavaslatok felsorolása, majd ezt követi a tanterv valamely integrált témakörébe szerveződött, kidolgozott projektek bemutatása. A gyakorlati tevékenységekben közvetlenül is alkalmazható projektek a szerkezetüket tekintve is azonosak: minden projekt bevezető része feltünteti a megvalósításhoz javasolt időtartamot, megjelöli a felhasználható erőforrásokat, a projekt célját, a projekt térképét, a kialakítandó készségeket, attitűdöket problémaeltár formájában. Megtalálhatók az együttműködő partnerek, a produktumok. A tervezett tevékenységek tapasztalati területek szerinti részletes bemutatása konkrét segítséget nyújt a pályakezdő pedagógusoknak. A szabad tevékenységeknek, a személyes fejlődést célzó tevékenységeknek is kiemelt a jelentősége, ezek tervezése és megvalósítása azonban nagymértékben függ a helyi adottságoktól, a gyermekcsoport sajátosságaitól. Ezért a pályázati felhívás nem is tért ki e területekre.

A kötet újdonsága, hogy a projektek értékelése nemcsak a hagyományos lektorálási formában valósult meg: az óvodai gyakorlatban történt kipróbálásuk, tapasztalt hatékonyságuk minden bizonnyal fölülírja az elméleti bírálatokat. A gyakorlati megvalósításról készült pedagógiai tapasztalatok leírás általi tudatosítása segítette az anyagok további finomítását, a projektek korrekcióját.

A Gyakorlatközelben sorozat második kötetének középpontjába az iskola-előkészítés került. Nem véletlenül, hiszen a 2011-ben megjelent oktatási törvény (melynek értelmében 2012 szeptemberétől a 6 éves gyermekeket beiskolázzák az előkészítő osztályba) ellentétes érzelmeket keltett szülőknél, pedagógusokban egyaránt. Ennek legfőbb oka a bizonytalanság érzete, a *hogyan tovább?* kérdés megválaszolatlansága volt, hiszen jó ideje már megszokhattuk, hogy az iskolára való felkészítés az óvodában zajlik.

A Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézetének munkatársai *Az iskola-előkészítés fortélyai* címmel megjelentetett kötetükkel próbálták eloszlatni a pedagógusok és szülők előkészítő osztállyal kapcsolatos bizonytalanságát. A kötet szerkesztője Szabó Thalmeiner Noémi – a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet szatmári kirendeltségének adjunktusa, munkatársai az Intézet szakemberei. A szerzők témában való érintettsége sokoldalú: a kötetben megszólal az óvodapedagógiában és tanítóképzésben dolgozó szakember, az óvodapedagógus és a tanító, a speciális neveléssel foglalkozó szakember, a pszichológus, a szülő. A probléma különböző nézőpontokból való megközelítése szélesebb körű rálátást biztosít, s ezáltal hathatós segítséget nyújthat az előkészítő osztályban dolgozó pedagógusoknak. A tanulmánykötet szerzői körüljárják azokat a kérdéseket, melyekre – feltehetőleg – az előkészítő osztályban tanító pedagógusok majd választ keresnek, amikor előkészítik a munkájukat.

A *kötet* a törvényi szabályozás értelmezésével indít annak tudatosítása érdekében, hogy a 2011-es oktatási törvény milyen szerkezeti felépítést javasol a romániai kötelező oktatás számára. Ezt követően más országok jó gyakorlatát

vették górcső alá, s megfigyelték, más helyeken hogyan oktatják, nevelik a hat éves gyermeket, milyen gyakorlatot alkalmaznak az általános felméréseken oly jól szereplő északi országok. Az oktatási rendszer feltérképezése után az iskolába lépő hat éves gyermek került a kötet középpontjába: megvizsgálták, milyen fejlődési sajátosságokkal rendelkezik, mire képes, amikor iskolaéretté válik, illetve hogyan fejleszthetjük személyiségét.

Az előkészítő osztályban zajló munka megtervezésének sajátosságait mutatja be a harmadik nagy fejezet, majd ezt követi a kötet legterjedelmesebb része, amely az osztályban zajló tanulásfolyamat gyakorlati megvalósításához nyújt útbaigazítást. Először a gyermek megismeréséhez nyújt tehát néhány támpontot a kötet, majd a fejlesztés folyamatát járja körbe, végül az előkészítő osztályban zajló értékelés sajátosságait mutatja be. A kötet tanulmányai több kérdéskört érintenek: hogyan rendezzük be a termet, milyen módszereket alkalmazunk, majd a készülő tanterv alapján kompetenciaterületekre osztva mutatják be az egyes fejlesztési területek sajátosságait, konkrét ötleteket adva a gyakorlati megvalósításhoz. Az oktatás-nevelés olyan vetületeire is felhívja a kötet a figyelmet, melyek alapvetően meghatározhatják a pedagógus munkájának hatékonyságát, sikerességét az előkészítő osztályban. Először az integrált tervezés jellegzetességeit, gyakorlati megvalósításának lehetőségeit vizsgálja a könyv, majd a speciális nevelési igényű tanulók integrálásának, a szülőkkel való együttműködési lehetőségeknek a kérdéskörét tárgyalja. Bátran állíthatjuk tehát, hogy a második kötet szemléletmódja is gyakorlatközelű. A szerzők szakmai tapasztalatukat felhasználva javaslatokat fogalmaznak meg arra vonatkozóan, milyen fortélyokkal tudjuk elérni, hogy az előkészítő osztály a kellemes és hasznos foglalatosság, a játék színhelye maradjon.

Készül a sorozat harmadik kötete is, amely a választható tantárgyakra fókuszál. Ebben az esetben is a Pedagógia és Alkalmazott Didaktika Intézet szakemberei szolgáltatják az elméleti alapokat, a pályázati felhívásra beérkezett legötletesebb választható tantervek képezik a könyv gyakorlati részét. Ugyanennek a sorozatnak a keretében tervezzük megjelentetni a tanárok, tanítók és óvoda-pedagógusok sikeres fokozati dolgozatait.

A *Magiszter* a 2013-as évtől kezdődőleg a *MÓDSZER-TÁR* rovattal is segíteni kívánja a pedagógusok mindennapi munkáját. Az új rovat indításával olyan szakmai fórumot kívánunk biztosítani, amely a pedagógusok osztálytermi munkájával kapcsolatos tapasztalatcserére ad lehetőséget, ezáltal is pótolva a szakmai dialógus eddigi hiányosságait. Várjuk azoknak az ötletes pedagógusoknak a gyakorlatait, akik hajlandók tapasztalataikat velünk is megosztani. A tavaszi *Magiszter* javasolt témaköre a mese: tehát bármilyen, publikálásra alkalmas mesefeldolgozási ötletet szívesen veszünk! (A beküldött anyagoknak tartalmazniuk kell a szerző nevét és munkahelyének megjelölését! Ötleteiket a d_piroska@yahoo.com címre küldjék *Magiszter*be témamegjelöléssel).